

Döwlet we döwlet terbiýesi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 22 января, 2025

Döwlet we döwlet terbiýesi DÖWLET WE DÖWLET TERBIÝESİ

Soňky wagtlar döwlet işgäri bilen syýasatçy adalgalaryna beren kesgitlemelerimizde, syýasatçy sözüne biraz ýalňyş düşündiriş bermekde bizi tankyt edenleriň bolşy ýaly, döwlet işgäri we döwlet terbiýesi boýunça orta atan pikirlerimizi goldap, bu pikirleriň çesmesini soráyan okyjylarymız hem boldy. Bilşinjý ýaly, medeniýet diýip ~ okap-öwrenen zatlarymyzyň çesmesini ýatdan çykaranymyzdan soňky, özümüzde galan bölegine aýdylýar. Bu pikirler belli-başly çesmelerden ötri uzak wagtyň dowamynda döreýär. Şeýle-de bolsa, hakydamyza ser salyp görenimizde, döwlet, döwlet düşünjesi, döwlet terbiýesi ýaly düşünjeleriň sakasynda ilkinji nobatda Orhon ýazuw ýadygärlikleri, soňra «Bagta besleyji bilim» («Kutadgu bılıg»), «Syýasatnama», «Döwlet we demokratiýa», «Döwlet we döwlet terbiýesi» ýaly çäksiz lezzet alyp okan kitaplarym bardygyny görýärin. Ýeri gelende, Mahmyt Kaşgarlynyň «Diwany lugat et-türkünde» agzalýan “Ýır basruki tag, budun basruki beg” («Ýeri – dag, halky – beg, /döwlet işgäri/ aýakda tutar») diýen nakyldan hem diýseň täsirlenendigimi aýdaýyn. Hut şu görnüşde Ýusup Balasagunlynyň «Bagta besleyji bilimde» nygtaýan: «Begler (döwlet işgäri) gowy adamlary özlerine ýakyn tutsalar, erbet adamlaram gowy hereket etmäge mejbür bolarlar. Begleriň töweregini erbet adamlar gurşap alsa, onda ýurda tutuşlaýyn erbetler häkimlik eder» diýen jümlesini boýnumdam monjuk edip asyp goýdum.

Şeýh Edebalynyň Osman Gazy Türkmené yüzlenip aýdan nesihatynda şeýle jümleler bar:

«Eý ogul! Begsiň, mundan beýlæk gaharlanmak biziň paýymyza, geçirimlilik we uýgunlaşmak (ýagny, ýagdaýa görä hereket etmek) seň paýyňa, agram salmak biziň paýymyza, göwün awlamak seň paýyňa, aýyplamak biziň paýymyza, döz gelmek seň paýyňa, bölmek biziň paýymyza, bitewileşdirmek seň paýyňa düşýär.

Şeýle-de, Nuretdin Topçynyň: «Döwlet işgäri özi arkaýyn ýaşama diýen zady undan we il-gününi arkaýyn ýaşatmaga ömrüni bagış eden adamdyr» diýen sözi hiç mahal ýadymdan çykanok. Nihad Sami Banarlynyň şu dogaýy jümleleri bolsa hemise ýolgörkezijim boldy:

«Ýokary wezipeli döwlet işgärleri özlerine geňesdarlyk edýän alymlaryň, syýasatçylaryň, sungat we döredijilik intelligensiýasynyň beýikligi we şolaryň ählisiniň gymmatlygy derejesinde beýikdir».

Ýokary wezipeli döwlet işgärleri töweregine ýurduň ýokary ahlakly, belent adamkärçilikli, gaýratly we gujurly, sarsmajak imanly sungat adamlaryny, ýazyjy-şahyrlary, dana kethudalary jemläp, olara sala salyp durmasa, işlerinde hiç haçan rowaçlyk tapmaz.

Elbetde, şeýle geňesdarlaryň bolsa «Lepbeý, şahym! Sen näme diýseň doğrudyr!» diýip duranlary däl-de, «Seň bu edýäniň ýalňş! Dogrusy, ynha, şeýle bolmaly, sebäbi...» diýip bilyänleri gerek.

Taryhyň sahypalaryna seredenimizde, ýurdunda ýaranjaňlygy we gözboýagçylygy sungat derejesine çykaranlaryň hem az bolmandygyny görýaris. Galagoply taryh diňe ýaranjaňlary halamaýan seýrek hökümdarlaryň döwründe ynjalyk tapypdy...

Käşgä, ýokardan aşaklygyna barmak bükip sananymyza göz öňümüzde janlanyp gidýän ýokary wezipeli döwlet işgärleri bu prinsiplerden habarly bolsalar bolmaýarmy... Käşgä, biziň döwlet dolandyryşy düşünjämize «Bir har-da bolsa dönderer, asyýaby döwleti» diýen pikir siňmedik bolsa bolmaýarmy...

Käşgä, ýokary wezipeli döwlet işgärlerimiz döwleti dolandyryp bilmek üçin okap-ýazmagyň, ylym-bilim almagyň hökmanydytyny bilsediler we oturan kürsülerine «nadanlygyň haýu-höwesi» bilen oturmadyk bolsadylar... Hem käşgä bizem ýurdumyzyň bu perişan halyna garap, dyzymyzy ýumrukłaman oturan bolsak bolmaýamy...

Şahyryň üç setirlik jümlesi bilen sözümi jemleyärin:

Biz laýykdyr öýtme, bu bolýan zatlara,

«Üýtgeşme bolmagny isleseň eger:

Syýasatçy milletine ynanma!»

(Li-müellifihî)

Ahmet SEWGI.

yenicag_2014 Publisistika